Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle Eurojustin ja Serbian välisestä yhteistyösopimuksesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle neuvoston hyväksyttäväksi tarkoitettu Eurojustin ja Serbian välinen yhteistyösopimus.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 2019

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

Neuvotteleva virkamies Miia Ljungqvist

OIKEUSMINISTERIÖ Muistio
3.10.2019

EUROJUSTIN JA SERBIAN VÄLINEN YHTEISTYÖSOPIMUS

1 Taustaa

Eurojust perustettiin 6.3.2002 voimaan tulleella päätöksellä Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi (2002/187/YOS), jäljempänä Eurojust-päätös. Eurojust-päätöksen tavoitteena on edistää ja parantaa tutkinta- ja syytetoimien koordinointia jäsenvaltioissa sekä parantaa yhteistyötä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä ja tukea niitä. Eurojust-päätöstä on muutettu neuvoston päätöksellä 2009/426/YOS.

Eurojust-päätöksen 26 a artiklan mukaan Eurojust voi tehdä neuvoston hyväksymiä yhteistyösopimuksia mm. kolmansien maiden kanssa. Eurojust itse valitsee, minkä valtioiden kanssa näitä sopimuksia tehdään sekä käy neuvottelut itsenäisesti. Muut EU-toimielimet eivät osallistu neuvotteluihin. Sopimuksen allekirjoittaa EU:n puolelta Eurojustin kollegion puheenjohtaja yksin. Valmiiksi neuvotelluille sopimuksille on ennen allekirjoittamista saatava neuvoston hyväksyntä.

Eurojust on toimittanut 1.4.2019 neuvoston puheenjohtajalle Eurojustin neuvotteleman luonnoksen Eurojustin ja Serbian yhteistyösopimukseksi. Sopimusluonnos jaettiin jäsenvaltioille 4.4.2019 päivättynä neuvoston asiakirjana (8129/19 JAIEX 55 COPEN 145 EUROJUST 66). Eurojustin kollegio on hyväksynyt sopimusluonnoksen 26.3.2019 ja Eurojustin yhteinen valvontaviranomainen 28.3.2019.

Oikeus- ja sisäasiain ulkosuhdetyöryhmä on hyväksynyt luonnoksen neuvoston päätökseksi sopimuksen hyväksymisestä ja se on toimitettu Euroopan parlamentille lausuttavaksi. Kun Euroopan parlamentin mielipide on saatu, sopimusluonnos hyväksytään lopullisesti neuvostossa.

Eurojustia koskevaa sääntelyä on uudistettu. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EU 2018/1727 Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta (Eurojust-asetus) on annettu 14.11.2018. Asetus tulee voimaan 12.12.2019. Asetuksen tultua voimaan Eurojust voi asetuksen 52 artiklan nojalla luoda yhteistyösuhteita kolmansien maiden viranomaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin ja pitää niitä yllä. Tätä varten Eurojust laatii komissiota kuullen neljän vuoden välein yhteistyöstrategian, jossa määritetään ne kolmannet maat ja kansainväliset järjestöt, joiden kanssa tehtävään yhteistyöhön on operatiivinen tarve. Ennen asetuksen voimaantuloa tehdyt yhteistyösopimukset jäävät voimaan.

2 Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Yhteistyösopimuksen tavoite on kehittää Eurojustin ja Serbian suhteita siten, että sopimuspuolet voivat tehdä tehokasta yhteistyötä ja vaihtaa keskenään tietoja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

Eurojustin ja Serbian välinen sopimus vastaa pitkälti Eurojustin kolmansien maiden kanssa aiemmin tekemiä yhteistyösopimuksia. Eurojustilla on yhteistyösopimukset Albanian, Ukrainan, Montenegron, Islannin, Sveitsin, Norjan, Yhdysvaltojen, Makedonian, Liechtensteinin ja Moldovan kanssa.

Sopimusluonnoksen 2 artiklan mukaan sopimuksen tarkoituksena on tehostaa Eurojustin ja Serbian välistä yhteistyötä vakavan rikollisuuden, erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi. Sopimus kattaa Eurojust-päätöksen 6, 7 ja 27 b artikloissa määritellyt yhteistyötavat kuten pyynnöt jäsenvaltioille tutkintatoimien käynnistämiseksi, tietojen vaihdon ja tutkinnassa ja syytetoimissa tukemisen.

Sopimuksen 5-8 artikloissa määrätään muun muassa Serbian yhteyssyyttäjästä, kansallisesta yhteyspisteestä ja toimivaltaisista viranomaisista yhteistyökokouksissa osapuolten välillä.

Sopimuksen keskeinen osa koskee tietojen vaihtoa osapuolten välillä. Artiklassa 9 määrätään oikeudesta tietojen vaihtoon. Artiklan mukaan osapuolet voivat vaihtaa kaiken tarvittavan ja oleellisen tiedon artiklassa 2 tarkoitetun päämäärän saavuttamiseksi. Tietoa pyydettäessä, sen käyttötarkoitus on ilmoitettava. Jos osapuoli lähettää oma-aloitteisesti tietoja toiselle osapuolelle, lähettäjän tulee ilmoittaa tietojen käyttötarkoitus. Osapuoli voi asettaa tietojen käyttöä koskevia rajoituksia esimerkiksi tietojen edelleen välittämisestä.

Artiklassa 10 määrätään tiedonvaihdon järjestämisestä. Tiedonvaihto tapahtuu Serbian yhteyssyyttäjän, kansallisten yhteyspisteiden tai kansallisten viranomaisten ja Eurojustin kansallisen jäsenen tai kollegion välillä. Osapuolet voivat myös käyttää muita tiedonvaihtokanavia. Sopijapuolten on varmistettava, että niiden edustajilla on oikeus vaihtaa tietoja ja että heidät on asianmukaisesti turvaluokiteltu. Sopimuksen 17 artiklassa kielletään tietojen luovuttaminen kolmannelle osapuolelle ilman toisen osapuolen lupaa ja henkilötietojen luovuttaminen ilman riittäviä turvatoimenpiteitä.

Artiklassa 11 käsitellään sopimuspuolten luovuttamien henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa. Sopimusosapuolet sitoutuvat varmistamaan, että henkilötietojen suoja on vähintään Euroopan neuvoston tietosuojasopimuksen (sopimusnro 108) ja sopimukseen mahdollisesti tehtävien muutosten tasolla sekä Eurojust-päätöksen ja Eurojustin tietosuojasäännösten mukainen. Artikla 12 koskee arkaluontoisia henkilötietoja ja niiden luovuttamista. Tällaisia tietoja voidaan käsitellä vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseksi. Tietojen käsittelyssä täytyy huolehtia riittävästä tietoturvasta.

Lisäksi sopimuksessa määrätään muun muassa tietojen kohteen oikeudesta saada tieto henkilötiedoista, oikeudesta vaatia tietojen oikaisemista, siirron estämistä ja tietojen poistamista.

3 Ehdotuksen vaikutukset ja suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus edistää sopimusosapuolten mahdollisuuksia järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Sopimuksella ei ole vaikutusta Suomen kansalliseen lainsäädäntöön. Suomessa on Eurojust-päätöksen täytäntöönpanemiseksi laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta (742/2010). Laissa säädetään muun muassa tietojen luovuttamisesta Eurojust-päätöksen 26 a artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Suomesta Eurojustille luovutettujen tietojen luovuttaminen kolmannelle valtiolle edellyttää kansallisen jäsenen suostumusta. Kansallisen jäsenen tulee tietoja luovuttaessaan noudattaa Suomen kansallista lainsäädäntöä.

4 Kansallinen käsittely

Kirjelmä on valmisteltu oikeusministeriössä. Se on käsitelty oikeus- ja sisäasioiden jaoston kirjallisessa menettelyssä 27.8.2019 - 2.9.2019.

5 Valtioneuvoston kanta

Suomen kannalta sopimus on hyödyllinen, koska se saattaa edistää sellaisten vaativien rikosten tutkintaa, joiden oikeuskäsittely on Suomen intressissä. Valtioneuvoston kanta on, että sopimus voidaan hyväksyä neuvostossa.